

ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนชาวเกาะพะงัน

The Impact of Tourism on Koh-Pangan Communities

ปานจิตร จินหิรัญ^{1*}, พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์²

Parnchit Jinhirun, Peerasit Kamnuansilapa

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการ

ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ²รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This research had the objective to expose the extent of the impact of tourism on the economy, society, culture and environment of Koh Pangan Communities. Data were collected by observation, group interview and review of existing data. The analysis showed that tourism to Koh Pangan has had a significant impact on increasing income of local residents, most of which comes from rental of overnight accommodations and vehicles for tourists, and food and beverage sales. At the same time, the influx of such a large number of tourists has vastly increased the demand for a full range of consumer items, and this has increased competition for goods and led to an increase in the cost of living. Many indigenous residents have changed their occupation from coconut cultivation to tourism-related services. The socio-cultural impact is the transition of Koh Pangan to a more urban society, breeding greater selfishness, and changing dress norms which conform more to the scantily-clad Western tourists. Young women from other provinces travel to Koh Pangan to sell sex. The former life of tranquility and proximity has almost entirely disappeared, remaining only in the memories of the elder residents. The area around Koh Pangan is experiencing environmental degradation from pollution and waste water from hotels, guest houses and the increasing number of markets. There is noise pollution at night from the amplified music from entertainment establishments. The amount of solid waste is increasing faster than the ability to collect and dispose of it. If this and other problems of unchecked tourism are not addressed urgently, then the natural beauty of Koh Pangan could be buried under a mountain of pollution.

Key words: *The effect of tourism, tourist, economy, cultural, social, environment*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมและความเติบโตของการท่องเที่ยวในอำเภอเกาะพะงันส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนเกาะพะงันเป็นอย่างมาก ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล และจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวม เมื่อนำมาวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวของเกาะพะงันก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนเกาะพะงันโดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากการประกอบธุรกิจบ้านเช่า

บทความวิจัย เสนอในการประชุมหาวิทยาลัยวิชาการ ครั้งที่ 4 วันที่ 10 พฤษภาคม 2556 (224) 158

พักค้างแรมแก่นักท่องเที่ยว รถเช่า และร้านอาหาร ขณะเดียวกันการที่มีนักท่องเที่ยวมาเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ด้านเครื่องบริโภคทุกชนิด มีการแย่งกันซื้อสินค้าประเภทอาหาร ส่งผลให้ค่าครองชีพประชาชนเพิ่มขึ้น คนในพื้นที่เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมทำสวนมะพร้าวมาสู่ธุรกิจทางด้านบริการมากขึ้น ในทางด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าคนในเกาะพะงันมีความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองมากขึ้น มีความเห็นแก่ตัว มีการแต่งกายแบบนุ่งน้อยห่มน้อยเหมือนนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกมากขึ้น มีหญิงสาวจากต่างถิ่นมาขายบริการทางเพศเพิ่มมากขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบและอิงอยู่กับธรรมชาติได้เริ่มหายไปเหลืออยู่เพียงแต่ในความทรงจำของคนพื้นเมืองในเกาะพะงัน พื้นที่ในบริเวณเกาะเริ่มประสบกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มีน้ำเสียที่เกิดจากโรงแรม ที่พัก และตลาดมากขึ้น มีเสียงดังในยามค่ำคืนที่เกิดจากแหล่งบันเทิงมากขึ้น มีขยะที่เกิดจากการบริโภคต่างๆ เพิ่มมากขึ้นทำให้เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องรีบแก้ไขในขณะนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าตกใจว่าอนาคตขยะอาจจะมาแย่งพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามนี้ไป

คำสำคัญ: ผลกระทบของการท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยว, เศรษฐกิจ, สังคมวัฒนธรรม, สิ่งแวดล้อม

บทนำ

การท่องเที่ยวนั้นถูกยกให้เป็นปรากฏการณ์สำคัญในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยววัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางวัฒนธรรมในทุกๆด้านในประเทศไทย การท่องเที่ยววัฒนธรรมถูกใช้เป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างแพร่หลายเป็นการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมต่างๆของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวซึ่งวัฒนธรรมนี้เองได้ถูกทำให้เพื่อการบริโภคและแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรมซึ่งปัจจุบันพบว่าชุมชนท้องถิ่นต่างๆของประเทศไทยได้พยายามใช้การท่องเที่ยวเป็นแผนการสำหรับพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามในการใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขายในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นชุมชนเองต้องพึงพาวัฒนธรรมและสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ในทางวัฒนธรรมของพวกเขาเองมาใช้เป็นจุดขายนักท่องเที่ยว อย่างเช่น นิทานพื้นบ้าน, ศิลปะพื้นบ้าน, ขนบธรรมเนียมประเพณี, มรดกพื้นบ้าน, หรือแม้แต่สภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นต้น โดยทรัพยากรเหล่านี้เองจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวขึ้นในท้องถิ่น โดยแต่ละชุมชนเองนั้นก็จะมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งตรงนี้เองที่ได้ถูกเน้นการโฆษณาการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างกว้างขวาง ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นได้ถูกทำให้กลายเป็นแค่วัตถุอย่างหนึ่งและถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเสนอขายให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อบ่งบอกถึงความมีเสน่ห์เฉพาะตัวของสถานที่ท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันเป็นการพยายามนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ให้กับบรรดานักท่องเที่ยวได้บริโภค และเกิดในเชิงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวประเทศไทยที่กระตือรือร้นไปในทิศทางที่ทางวัฒนธรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

ในอดีตการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเกิดขึ้นโดยการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งและเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของผู้เดินทาง ส่วนปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับพื้นที่หลายแห่งในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งอาจแบ่งประเภทได้ 2 ประเภท คือประเภทแรกได้แก่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และที่สร้างขึ้นหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมนาฏกรรมประติมากรรมหัตถกรรม รวมไปถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่คอยดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

เมื่อพูดถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว บนพื้นฐานด้านวัตถุซึ่งคนยุคนี้มักยึดติดอยู่ที่นี่ ส่วนใหญ่จึงมองไปที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม มีน้อยคนนักที่จะมองเห็นสังคมของชีวิตคนท้องถิ่นได้ว่าการท่องเที่ยวที่

ส่งผลกระทบทางวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นนั้นควรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ทั้งนี้และทั้งนั้นเพราะเหตุว่าการสูญเสียวัฒนธรรมย่อมนำมาซึ่งความล่มสลายของท้องถิ่นแม้เป็นประเทศชาติก็เช่นกัน

ไม่เพียงเท่านั้น สำหรับประเทศด้อยพัฒนาซึ่งอยู่ในแถบเส้นศูนย์สูตรของโลก ที่เอื้ออำนวยให้กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับการดำเนินชีวิตของคนทุกชาติทุกภาษา ส่วนใหญ่ประเทศเหล่านี้เมื่อพูดถึงความหมายของวัฒนธรรม แทนที่จะวิเคราะห์เจาะลึกลงไปถึงรากเหง้า กลับเข้าใจว่าเป็นเรื่องของสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นผลพวงทางวัฒนธรรมเท่านั้น แทนที่จะเน้นความสำคัญลึกลงไปถึงรากฐานจิตใจที่มีความรับผิดชอบต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของคนท้องถิ่น

สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรามากที่สุดก็คือคนไทยทุกคนกับวิญญาณความรักแผ่นดินอันเป็นถิ่นเกิดของตัวเอง แต่คนไทยส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมมักยึดติดอยู่กับรูปแบบที่เป็นผลพวง อาทิเช่นการแต่งกายแบบไทย การเล่นดนตรีไทย การฟ้อนรำไทย แม้ภาษาไทย แต่การที่นำเอาเรื่องนี้มาพิจารณาก็หาใช่ว่าจะไม่ให้ความสำคัญแก่สิ่งเหล่านี้ หากเป็นเพียงให้คนท้องถิ่นแต่ละคนเริ่มต้นจากจุดนี้แล้วสามารถมานเหตุและผลลึกลงไปถึงรากฐานซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจจะมิทั้งคุณและโทษ จำเป็นต้องมีการพุดจาสนทนาและรู้จักกัน เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวบนเกาะพะงัน ที่ได้รับการกล่าวถึงคือการจัดงานฟูลมูนปาร์ตี้ (Full Moon Party) เมื่อนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมายังเกาะพะงันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีแล้ว ผลกระทบที่ได้รับในพื้นที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมการเมืองและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่เกาะพะงัน ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนชาวเกาะ พะงัน ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนชาวเกาะพะงัน

แนวคิด ทฤษฎี

การท่องเที่ยวได้นำผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างมากมาย แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์หลากหลายประการ ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ และจำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างของกิตติพงษ์ ประชุมแดง (2533) พบว่าผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสามารถเห็นได้จากการศึกษาในบ้านคูเคื่อ ตำบลแะระแม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลักจากเกษตรกรรม มีอาชีพหลักอาชีพรองมากขึ้น ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีการถือครองและใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมน้อยลงมีการอพยพแรงงานไปทำงานนอกหมู่บ้านน้อยลง มีการประกอบธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์มากขึ้น

ส่วนของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) พบว่าเกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานใหม่ในชุมชน เปรียบได้จากเศรษฐกิจเกษตรกรรมไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม แต่ก็มีผลกระทบด้านลบ คือ ปัญหาคูณภาพแรงงาน ค่าครอง

ชีพสูงขึ้น มีการแก่งแย่งผลประโยชน์ชุมชน ในด้านสังคมวัฒนธรรม ช่วยส่งเสริมการศึกษาชุมชน สร้างความสามัคคีในชุมชน และป้องกันการย้ายถิ่นฐานในชุมชน แต่ในทางกลับกันมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้ฟุ้งเฟ้อไม่ประหยัด สร้างปัญหาสังคมระยะยาว ปัญหาความผูกพันทางครอบครัว ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาหางานทำ ทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น ในด้านสิ่งแวดล้อม มีทรัพยากรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และชุมชนได้เห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อมจึงร่วมกันพัฒนาปรับปรุง ส่วนผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ทำลายภูมิทัศน์ มีปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาอากาศเป็นพิษ และปัญหามลภาวะทางเสียง

ในการศึกษาพัฒนาทางการท่องเที่ยวในทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในเกาะพีพี อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ของกฤติยากร นวลศรี (2543) พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไม่เต็มรูปแบบโดยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เท่านั้นแต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในด้านการบริหารจัดการพื้นที่สำหรับทัศนคติของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีต่อผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดจากจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับผู้เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาทางการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการประกอบอาชีพของประชาชนจากการประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมและการรับจ้างมาสู่การประกอบอาชีพในด้านการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มสูงขึ้นของรายได้ของประชาชนและกิจกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนจากบริเวณต่างๆ เดินทางเข้าสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้ที่ดินในด้านการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างหนาแน่นการพัฒนาทางการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อนพื้นที่เช่นกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทเป็นสาเหตุในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมถึงการเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเช่นปัญหาน้ำเสียปัญหาขยะปัญหาเสียงดังและปัญหาทางด้านสังคม

วิธีการวิจัย

ในการศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาภาคสนามเป็นหลักมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาการท่องเที่ยว และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจากสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต่างๆ

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ใช้วิธีดังนี้ 1) ใช้วิธีสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วมและสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยสังเกตกิจกรรมทั่วไปของชุมชนเช่นสถานภาพความเป็นอยู่การแต่งกายการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นต้น 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ทั้ง 2 วิธีคือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และ การสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชาวเกาะพะงันที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบสังเกต (3) เครื่องบันทึกเสียง (4) กล้องถ่ายรูป (5) การวิเคราะห์ข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม จำแนกประเภทนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้เป็นแนวทางแล้วนำเสนอผลการวิจัยค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเกาะพะงัน อำเภอกะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนผู้อาศัยในชุมชนเกาะพะงัน แต่ขณะเดียวกันการที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ค่าครองชีพของประชาชนก็เพิ่มมากขึ้น รายได้ที่เพิ่มมากขึ้นก็อาจจะเป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนในเกาะพะงันมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ได้ส่งผลทำให้พื้นที่ในบริเวณเกาะเริ่มประสบกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มีน้ำเสียที่เกิดจากโรงแรมที่พัก และตลาดมากขึ้น มีเสียงดังในยามค่ำคืนจากแหล่งบันเทิง มีขยะที่เกิดจากการบริโภคมากขึ้น ทำให้เป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องรีบแก้ไข ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าตกใจว่าอนาคตของเกาะพะงันจะแย่งพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามนี้ไป ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเกาะพะงันส่งผลกระทบ 3 ด้าน คือ 1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ 2) ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ในผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลในด้านบวก ตรงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลังไหลเข้ามาพักยังเกาะพะงันและอยู่พักหลายวัน มียอดจองห้องพักเต็มร้อยละ 62.68 ต้องเสริมเปิดห้องประชุมสัมมนาและห้องสปาให้เข้าพัก โดยสถานการณ์ด้านการพักแรม พบว่าประชากรบนเกาะพะงันมีรายได้เฉลี่ย 60,000 บาทต่อคนต่อปี ส่วนรายได้เฉลี่ยของประชากรจังหวัดสุราษฎร์ธานี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 138,557 บาทต่อคนต่อปี)

เกาะพะงันมีจำนวนห้องพักทั้งหมด 5,655 ห้อง และมีอัตราการเข้าพักเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ร้อยละ 62.68 สำหรับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าพักเฉลี่ยที่สูงกว่าร้อยละ 65 คือ ตั้งแต่เดือนมกราคม จนถึงเดือนพฤษภาคม โดยนักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ยในสถานพักแรมประมาณ 7.52 วัน พบว่า มีจำนวนผู้เยี่ยมชมรวมทั้งสิ้น 332,624 ล้านคน เป็นชาวต่างชาติ อาทิเช่น เยอรมนี อังกฤษ สวีเดน ออสเตรเลีย รัสเซีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในด้านการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักเฉลี่ย 7.44 วัน จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่พักราคาเฉลี่ย และการใช้จ่ายแต่ละวันประมาณ 1,057.07 บาท เมื่อนำมาคำนวณหารายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวน 2,557.94 ล้านบาท ส่วนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแต่ไม่พักราคาเฉลี่ยที่เกาะพะงันมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 599.13 บาท ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนรวมเป็นเงิน 4.37 ล้านบาท เมื่อรวมรายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวภายในเกาะพะงันทั้งหมดจะเท่ากับ 2,562.31 ล้านบาท โดยผู้มาเยี่ยมชมมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 1,055.69 บาทต่อวัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อค่าที่พัก อาหาร / เครื่องดื่ม และบันเทิง

ทั้งการท่องเที่ยวยังเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ให้บริการรถเช่า และรถที่คอยรับ-ส่งนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย แม้ว่า การท่องเที่ยวจะส่งผลดีต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน แต่ค่าครองชีพของคนในเกาะพะงันก็เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย อันเนื่องมาจากความต้องการสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีมากขึ้นจากนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน อีกทั้งร้านค้าชุมชน ร้านอาหารที่กระจายอยู่ทั่วชายหาด และบริเวณใกล้เคียง ที่พักก็เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนเกาะพะงันที่มีอาชีพเกษตรกรรมทำสวนมะพร้าว มาสู่ธุรกิจด้านบริการมากขึ้น

ในผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในปริมาณคงเดิม โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวในด้านบวก ทำให้ทราบว่าผู้คนในชุมชนได้รับข่าวสารเพิ่มขึ้น ระบบสาธารณูปโภคเพิ่มมากขึ้น การศึกษาของคนในชุมชนมากขึ้น มีการเฝ้า

ระวังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผลด้านลบ พบคนในชุมชนเกาะพะงันมีความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองมากขึ้น มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีการรักษาประเพณีดั้งเดิมของชุมชนน้อยลง มีการแต่งกายที่เลียนแบบนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกมากขึ้น การแต่งกายแบบท้องถิ่นน้อยลงซึ่งอาจทำให้เอกลักษณ์ของชาวชุมชนเกาะพะงัน ที่เป็นจุดดึงดูดของนักท่องเที่ยวลดลง

ในผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบโดยรวมทำให้เกิดปริมาณขยะอยู่ในปริมาณมากขึ้น ซึ่งผลด้านบวก พบการเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชน และผลด้านลบ พบว่าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นมลพิษเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมตามไปด้วย เหตุเพราะการมาเยือนของนักท่องเที่ยวที่ไม่สนใจดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม ก่อเกิดน้ำเสียจากโรงแรม ที่พักตากอากาศ ตลาด ชุมชน ที่ปล่อยน้ำเสียทิ้งสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่เคยสวยงาม ในปัจจุบันเกาะพะงันมีปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันมีขยะถึงปีละ 7,300 ตัน ในขณะนี้การกำจัดขยะใช้วิธีการฝังกลบ แต่ในอนาคตเมื่อมีขยะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ วิธีนี้จะใช้ไม่ได้ผลเนื่องจากมีพื้นที่ที่จำกัด การกำจัดขยะวิธีนี้ยังส่งผลเสียต่อน้ำบาดาลและอากาศอีกด้วยคือว่าเมื่อฝนตกน้ำฝนก็จะชะล้างขยะและไหลลงสู่แม่น้ำสาธารณะ ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนบ้านเรือนที่อยู่ใกล้เคียง และขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นนี้เมื่อกำจัดไม่หมดก็จะส่งผลทำให้บดบังทัศนียภาพ ความงามตามธรรมชาติของพื้นที่เกาะพะงันแห่งนี้ ปัญหาขยะเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องมีการแก้ไขโดยเร็ว

กระทบปัญหามลพิษทางเสียงจากผับ บาร์ แหล่งบันเทิงต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ส่งเสียงดังในยามค่ำคืน รบกวนการพักผ่อนของประชาชนที่อยู่ในย่านนั้น ส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชนเกาะพะงัน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนชาวเกาะพะงัน จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวแม้จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศจำนวนมาก และสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แต่ก็ได้ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม เกิดปัญหาขยะในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กลายเป็นสังคมเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนี้

จากการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลในด้านบวก อันเกิดจากการที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลั่งไหลเข้ามาพักยังเกาะพะงันและอยู่พักหลายวัน ก่อเกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น แต่หากว่าชุมชนชาวเกาะพะงัน มีการร่วมมือกันจากทุกฝ่าย มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ และปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะพะงันร่วมกับผู้ประกอบการ ประชาชนในพื้นที่ ในด้านการให้บริการต่างๆ เช่นบริการรถโดยสาร รถเช่า บริการที่พัก บริการนำเที่ยวก็จะต้องพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเกิดความสะอาดแก่นักท่องเที่ยว ส่งผลจงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเกาะพะงันมากขึ้น อีกทั้งในพื้นที่เกาะพะงันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่ชาวบ้านมักเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เกษตรกรรมของตนหรือขายให้กับนายทุนต่าง ๆ เพื่อสร้างที่พัก รีสอร์ท อันเป็นธุรกิจด้านบริการเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องหันมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยยึดหลักฐานทรัพยากรและความสมดุลให้มาก หากต้องการให้การท่องเที่ยวเกิดการพัฒนา ต้องมีการจัดการแบ่งพื้นที่เป็นเขต (Zoning) เพื่อใช้ในการท่องเที่ยว

โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีพืชพันธุ์ที่หายาก เช่นหลักเขี้ยว และกล้วยไม้ จำพวกวาน อันเป็นความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยือนเกาะพะงันมากยิ่งขึ้น

ส่วนของผลกระทบในด้านลบของสิ่งแวดล้อมด้านสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเกิดปัญหาขยะ เสียงดังในยามค่ำคืน ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชนเกาะพะงันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมกลายเป็นสังคมเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นที่จะต้องให้ความสนใจและพิจารณาอย่างเร่งด่วน ต้องมีมาตรการควบคุมและป้องกันปัญหาต่าง ๆ อย่างจริงจัง และการเตรียมการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมาก ไม่ใช่ปล่อยให้เกิดปัญหามาก่อนแล้วค่อยมาแก้ไข จึงจำเป็นที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นและประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรมที่ดี เป็นเอกลักษณ์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีคุณภาพเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์สวยงามและสภาพภูมิอากาศดี จึงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ลักษณะการใช้ที่ดินและน้ำเพื่อการท่องเที่ยว พบว่ามีการขยายพื้นที่สร้างสถานบริการด้านการท่องเที่ยวมากขึ้นทุกปี พื้นที่การเกษตรมีการถูกกว้านซื้อจากนายทุนเพื่อสร้างรีสอร์ท โรงแรม เกสท์เฮาส์มากขึ้น บางส่วนมีการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ เพราะโดยสภาพพื้นที่และอากาศเหมาะกับการเป็นเมืองพักผ่อน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้แก่ เดินป่า ล่องแพ ล่องเรือ ทัวร์มอเตอร์ไซด์ และท่องเที่ยวแบบ Home Stay เป็นต้น ภายหลังจากนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีมากขึ้น ในส่วนพฤติกรรมการท่องเที่ยว การมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีทั้งมาเป็นคณะทัวร์มาเป็นกลุ่ม และหนุ่มสาวจะมาเป็นคู่ ๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ไม่นิยมพักในพื้นที่สะดวกสบาย แต่เน้นสถานบริการที่ใกล้ชิดธรรมชาติ ระยะแรกนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาแบบแบกเป้ (backpacker) ปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะมีระดับสูงขึ้น จึงเกิดโรงแรมและรีสอร์ทที่เน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มีระดับมากขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในภาคอื่นในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามฤดูกาล ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบาย และชอบซื้อของ (ช้อปปิ้ง) ชอบเที่ยวในช่วงเทศกาล เช่น ในช่วงประเพณีสงกรานต์ หรือช่วงฤดูร้อน ผลจากการมีชาวต่างชาติและคนนอกพื้นที่มาท่องเที่ยวมาก แม้สภาพทางเศรษฐกิจจะดีขึ้น แต่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคม มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาชีพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป เกิดแหล่งมั่วสุม มีเสียงดังจากแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืน สร้างค่านิยมบริโภคสูง มีปัญหาการจราจรในเขตเมือง และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม ด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มีปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะหรือเขตอนุรักษ์ เกิดปัญหาการเพิ่มของขยะในแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายการสร้างพื้นที่นำร่องในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในแง่ภูมิเศรษฐกิจเพื่อชุมชน และความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีแนวโน้มที่บุคคลภายนอกจะเข้ามาซื้อที่ดินมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้นำและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการพัฒนาเป็นแหล่งรายได้ของชุมชน แต่ขาดความรู้ในการจัดการ ควรศึกษาในเชิงลึกอย่างรอบด้าน ครอบคลุมด้านวัฒนธรรม มี

การศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีการทบทวนเพื่อประเมินผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบของการท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางป้องกันปัญหาการแตกสลายของชุมชนในระยะยาว รวมถึงหาแนวทางวางนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ในด้านการทบทวนต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีบทบาทในการทำลายที่ก่อให้เกิดสารมลพิษ (Pollutants) ความเป็นพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงกับมนุษย์ และสุขภาพ ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ อาทิเช่น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาล้างแควลุ่มเสื่อมโทรม ปัญหาผลกระทบด้านทรัพยากรพลังงาน ตลอดจนปัญหาผลกระทบจากปรากฏการณ์ต่างๆ ได้แก่ การเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก การลดลงของชั้นโอโซนในบรรยากาศ ภาวะฝนกรด และอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย ดังนั้นการศึกษาถึงสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับประเทศ และระดับโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผู้เรียบเรียงจึงได้ยกประเด็นการนำเสนอระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการบำบัด/กำจัดมลพิษ ได้แก่ เทคโนโลยีที่ใช้บำบัด/กำจัดของเสีย/มลพิษของแข็ง, เทคโนโลยีที่ใช้บำบัด/กำจัดของเสีย/มลพิษของเหลว, เทคโนโลยีที่ใช้บำบัด/กำจัดของเสีย/มลพิษที่เป็นก๊าซและฝุ่นละออง, เทคโนโลยีรีไซเคิล (Recycle) และเทคโนโลยีสังคม เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้มองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประสบอยู่นั่นเอง

แนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุดแก่ชาวชุมชนเกาะพะงัน ควรสร้างแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่นแบบแนวใหม่ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบแบ่งปันในตัวตนสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณีและตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปด้วยรวมทั้งการให้ประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นให้มากที่สุด นอกจากนี้ควรศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนชาวเกาะพะงันอย่างจริงจัง อันจะนำมาซึ่งมาตรการในการแก้ไข ปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ ประชุมแดง. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อชาวบ้านคูเต๋อ

ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตร์

มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2533.

กฤติยากร นวลศรี. ผลจากการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวในทัศนของผู้ประกอบการธุรกิจ

การท่องเที่ยวกรณีศึกษา: เกาะพีพี อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2543.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.